

TEHDİT ALGISININ İTTİFAK KARARINA ETKİSİ: AVRUPA SAVUNMA TOPLULUĞU ÖRNEĞİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Mehmet GÜRSU

Bağımsız Akademisyen , Türkiye

0000-0002-0386-4694

Giriş

İkinci Dünya Savaşı'ndan çıkarılan en önemli ders, devletlerdeki ekonomik bozulmanın toplumsal ve siyasi alana da yayılarak diktatörlüklerin iktidara gelmesine neden olduğu ve demokrasiden uzaklaşan rejimlerin nihayetinde bir savaşa yol açtığı gerçeğidir. İki kutuplu sisteminin başat aktörlerinden SSCB, Nazi işgalinden kurtardığı devletlerde komünist hükümetler kurma yolu ile etki alanını genişletmekte; bu devletlerin insan gücünü kullanarak ve silahlanarak askerî gücünü artırmaktaydı. Bu durum, nispeten zayıf ve dağınık durumdaki Batı için bir tehdit oluşturmaktaydı. ABD ise yeni bir savaşın çıkmasını önlemek ve Sovyet tehdidini caydırmak için Batı Avrupa devletleri ile iş birliği içinde Avrupa'da asker konuşlandırıyordu. Avrupa'da barışın kurulması, ABD'nin güvenliği için kritik önemdeydi. Batı Avrupa devletlerinin ekonomisini düzeltecek, refahını artıracak ve barışı sürdürececek bir yapının yanı sıra transatlantik güvenliğini sağlayacak bir ittifaka ihtiyaç vardı. Bu kapsamda, ABD öncülüğünde NATO; Avrupa'da ise Schuman Planı çerçevesinde, ulusüstü özellikte

Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (European Coal and Steel Community, ECSC) kurulmuştur.

SSCB'nin nükleer güce erişmesi, Avrupa'daki askerî müdahaleleri ve Kore Savaşı'nın başlaması, uluslararası ortamı güvensizleştirmiş ve savaş olasılığını artırmıştır. Sovyet askerî gücünün artması daha fazla asker ihtiyacını doğurmuştur. ABD, söz konusu asker ihtiyacına Federal Almanya'nın katkısının sağlanmasını; bu amaçla, Almanya'nın NATO bünyesinde silahlandırılmasını önermiştir. Fransa, Alman tehdidin canlanacağı kaygısı ile teklifi ret etmiştir. ABD'nin endişelerini giderme ihtiyacı duyan Fransa, 24 Ekim 1950'de Schuman Planının askerî alana uyarlaması olan Pleven Planını önermiştir. Plan, ulusüstü bir yapı tarafından yönetilecek, Almanya'nın silahlandırılmasını tamamen kısıtlayarak kontrol edecek, Avrupalı bir komutanın emrinde Avrupa Ordusu kurulmasını içermektedir. Pleven Planı görüşmeleri, Avrupa Savunma Topluluğu (European Defence Community, EDC) Antlaşmasının imzalanması ile sonuçlanmıştır. Ancak, Antlaşma Fransız Parlamentosunun onaylamayı ret etmesi üzerine uygulamaya girmemiştir.

Çalışmada, EDC Antlaşması öncesi ve sonrası uluslararası ortam baz alınarak, tehdit algısının devletlerin ittifak şekillendirmedeki davranışlarına etkisi incelenmiştir. Neorealist önermeler, incelemenin teorik zemini oluşturmuştur. Bu çerçevede, devletlerin dengeleme (balancing) veya peşine takılma (bandwagoning) davranışını tercih etmelerine yol açan nedenler ile ittifaklara katılma kararlarını etkileyen faktörler sistem ve birim düzeyinde irdelenmiştir. Ayrıca; Fransa'nın, Avrupa Ordusu kurulmasını önermesine ve EDC antlaşmasını imzalamasına rağmen onay aşamasında antlaşmayı veto etmesinin nedenleri, uluslararası ortamdaki gelişmelerin tehdit algısına ve devlet adamlarının aldığı kararlara etkisi ışığında araştırılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası Uluslararası sistem ve Avrupa Güvenlik Yapısı

İkinci Dünya Savaşı yarattığı siyasal, toplumsal ve ekonomik çalkantı ile Avrupa merkez olma özelliğini yitirmiştir. Zayıflayarak başat aktör olma konumundan uzaklaşan Birleşik Krallık, Fransa ve Almanya bölgesel ve küçük ölçekte devletlere dönüşmüşlerdir. ABD ve SSCB, askerî güç ve yetenekleri ile uluslararası sistemin yeni güç merkezleri olarak ortaya çıkmışlardır. Böylece, 1815 Viyana Kongresinden sonra ortaya çıkan çok kutuplu sistem yerini iki kutuplu sisteme bırakmıştır. Devletler; Batı ve Doğu olarak siyasal, ekonomik ve askerî açıdan ayrıışan iki hasım ittifak içinde yer almışlardır. ABD ve SSCB'nin askerî üstünlük sağlama amacıyla yeteneklerini geliştirme çabaları bir güç dengesi oluşturmuştur. Birbirlerine karşı dengeleme politikası izleyen her iki devlet, ittifaklarındaki ortaklarını peşine takılma politikası izlemeye zorlamıştır.

ABD ve SSCB'nin hedefi, askerî gücünü artırarak rakibine karşı üstünlük (görelî kazanç) elde etmektir. Devletlerin nükleer silah kapasitesinin artması ile ortaya çıkan dehşet dengesi (Balance of Terror), uluslararası ortamı güvensiz duruma getirmiştir. Bunun sonucu olarak ABD ve SSCB, diğer devletlerle ortak çıkarların korunması temelinde iş birliği ve ittifak kurma yolu ile güçlerini maksimize etme (mutlak kazanç) yolunu tercih etmişlerdir. Devletlerin temel amacı güvenliklerini sağlama ve hayatta kalmadır. Güvenlikleri söz konusu olduğunda devletler, görelî kazanç elde etmeyi hedefleyeceklerdir. Ancak, uluslararası ortamın çok güvenli veya çok güvensiz olduğu durumlarda devletler, mutlak kazanç arayışını tercih edebileceklerdir (Waltz, Evaluating 915). Kendi kendine yardım sisteminde, rakip devletler arasındaki rekabet artıka görelî kazancın önemi artacak; tersi durumda ise, mutlak kazanç önem kazanacaktır (Waltz, Theory 195). Gücü elde etme mücadelesi, kaçınılmaz olarak bir güç dengesi yaratmıştır. Bunun nedeni, uluslararası sistemin anarşik doğası gereği, her olası koşul altında herhangi bir devletin gücün mutlak hâkimi olamayacağı gerçeğidir (Tanrısever 57). Güç dengesi, eşit veya eşit olmayan bir paylaşımda, gücün devletler arasında görelî dağılımıdır. Güç dengesi politikası, geleneksel tanımı ile bir devletin diğer devletler üzerinde baskın olmadığı, devletler arasında görelî bir dengenin var olduğu düzlemdeki ilişkileri nitelemektedir. Betimsel tanımı ile; dengelenemeyecek güçteki bir devletin uluslararası sistemin dengesini bozarak istikrarı tehlike yaratacağı kabulü ile diğer devletlerin, onu dengelemek maksadıyla güçlerini artırması ve birleştirmesidir (Griffiths et al. 17-18). Düzgün işleyen güç dengesi, bir devletin diğer devletleri egemenliği altına alma arzusunu ve devletler arasında çıkabilecek anlaşmazlıkları sınırlayacaktır. Güç dengesi sistemi, devletlerin aşırı davranışlardan kaçınmasını sağlamayı ve barıştan çok istikrarı hedeflemektedir (Kissinger 13). Silahlanma yarışı, özellikle nükleer silahlarda ikinci vuruş yeteneğinin kazanılması güç dengesini perçinlemiş ve statik bir uluslararası ortam yaratmıştır. Bu durum, blokların sınırlarını kesinleştirerek Avrupa'daki ideolojik ve coğrafi yayılcılığı durdurmuş ve bloklar savunma pozisyonunda kalmışlardır. Griffiths, O'Callaghan ve Roach, güç dengesinde dezavantajlı durumda olan devletlerin, potansiyel hegomonik bir devlete karşı bir ittifak şekillendireceğini ve/veya muhtemel saldırganı sınırlamak amacıyla öz yeteneklerini artıracaklarını ileri sürmektedirler (18). ABD, bu dönemde askerî ve ekonomik yeteneklerini geliştirerek iç dengeleme yapmanın yanı sıra NATO ittifakı altında Batı Avrupa devletlerinin Sovyet etkisi altına girmelerini önleyerek dış dengeleme, Sovyetler Birliği'nin uluslararası diplomatik ve siyasi etkisini sınırlayacak, uluslararası ticaretini kısıtlayacak ve ekonomisini zayıflatacak önlemler alma yolu ile negatif dengeleme politikalarını eş zamanlı uygulamıştır.

İnsan kaynağı, ekonomik kapasitesi ile Avrupa, her dönemde stratejik önemde bir coğrafya olmuştur. Bu çerçevede Avrupa'nın kaynaklarının, ekonomik ve askerî potansiyelinin herhangi bir düşman veya düşman koalisyonu tarafından kendisine karşı savaş amacı ile kullanılmasının engellenmesi ABD'nin temel stratejik hedefini oluşturmaktaydı (Leffler 277). Bu doğrultuda ABD, Avrupa'nın savunma sorumluluğunu üstlenerek SSCB'ye karşı yeni birleşik bir cephe yaratmıştır. Cepheyi

genişleterek kendi topraklarına yönelmiş tehdidin yoğunluğunu azaltmış, “düşmanı” Amerika ve Avrupa ana karasında askerî güçle dengelemiştir. Ayrıca, Batı Avrupa devletlerinin askerî ve ekonomik yeteneklerini kendi politikaları doğrultusunda yönlendirmiştir. Avrupa’nın ekonomik restorasyonunu sağlarken hem kendi ekonomisini canlandırmış hem de savunma harcaması yükünün bu devletler tarafından paylaşılmasını temin etmiştir. Ekonomik kalkınma ve refah artışı yaratarak, savaş sonrası Batı Avrupa’da güçlü toplum desteğine sahip komünist hareketleri zayıflatmış ve iktidara gelmelerini önlemiştir (Gürsu 142-143).

Düşmanlıklara son verecek ekonomik ve siyasi bütünleşme, Batı Avrupa’daki güvenlik ve istikrarın anahtarıydı. Yeni bir savaş Batı Avrupa’yı parçalayacak ve bazı devletlerin Sovyet paktına geçmeleri sonucunu doğuracaktı. Avrupa güvenlik yapısının çökmesi ABD’nin Batı ittifakındaki patronajını zayıflatacak, SSCB’nin Batı Avrupa’ya yayılmasına yol açacaktı. Bu durumda yeni bir dünya savaşı kaçınılmaz olacaktı. Bu senaryo, ABD’nin güvenlik politikalarına tamamen ters bir gelişmenin ortaya çıkmasıydı. Bu tür olasılıklara karşı Batı Avrupa’nın uluslararası kurumlar ve ittifaklar aracılığıyla bütünleştirilmesine ihtiyaç vardı. Bu doğrultuda, 17 Mart 1948’de Birleşik Krallık, Fransa, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg’un katılımıyla kurulan Brüksel Antlaşması Organizasyonu (The Brussels Treaty Organisation, BTO) ittifakı kurulmuştur. Daha sonra, 16 Nisan 1948’de 18 üye ile Avrupa Ekonomik İş Birliği Teşkilâtı (Organisation for European Economic Cooperation, OEEC), 5 Mayıs 1949’da Belçika, Birleşik Krallık, Danimarka, Fransa, Hollanda, İrlanda, İsveç, İtalya, Lüksemburg ve Norveç katılımıyla Avrupa Konseyi (Council of Europe), 4 Nisan 1949’da ABD, İtalya, Portekiz, Danimarka, Norveç, İzlanda, Kanada’nın ve BTO ülkelerinin katılımıyla NATO ve 18 Nisan 1951’de Belçika, Federal Almanya, Lüksemburg, Fransa, İtalya ve Hollanda katılımıyla, daha sonra sırasıyla AET, AT ve AB’ye evrilen ECSC kurulmuştur.

BTO’nun amacı, devletler arasında ekonomik, sosyal, kültürel ve iş birliğini geliştirmek, kolektif savunma ve güvenliği sağlamaktır. Avrupa devletleri arasında bir güvenlik ittifakı olan bu örgüt, ABD’yi Avrupa savunmasında rol alması için ikna etmeyi amaçlamıştır (Smith 40, 41). OEEC, ABD’nin Marshall Planı yardımını tahsis etmek ve dağıtmak ve Batı Avrupa ülkeleri için bir Avrupa Kurtarma Programı planlamak ve uygulamak maksadıyla kurulmuştur. Temel amaç, üyelerinin ekonomik iş birliği yoluyla sağlam bir Avrupa ekonomisinin elde edilmesidir (Historical Archives of the European Union, OEEC). Avrupa Konseyi, üye devletler arasında politik iş birliğini kolaylaştırmak, liberal demokratik kuralların yerleşmesini ve yaygınlaşmasını sağlamak; bu bağlamda, toplantı, ifade ve medya özgürlüğünün, eşitliğin ve azınlık haklarının korunmasını amaçlamaktadır (Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs, Council of Europe). Avrupa devletleri arasındaki düşmanlığın önlenmesi, ekonomik gelişmenin sağlanması ve Almanya’nın yeniden bir tehdit yaratmasının engellenmesine yönelik çalışmaların ilk çıktısı ECSC antlaşması olmuştur. Antlaşma ile Fransa ile Almanya arasında savaşa yol açan yeraltı enerji

kaynaklarının kontrolü sorunu çözüme kavuşturulmuş, Almanya'nın ekonomik gücünü toparlaması kontrol altına alınmış ve Batı Avrupa devletleri arasında kurulacak birliğin ilk adımı atılmıştır (Hyde-Price, 26). Bu örgüt ve ittifaklar Batı Avrupa ile sınırlıdır; bölgeseldir. Avrupa'da Askerî ve ekonomik iş birliğinin geliştirilmesi yolu ile ekonomik düzelmenin sağlanması, diktatoryal yönetimlerin iş başına gelmesi önlemeyi amaçlamaktadırlar.

Devletler yakın coğrafyalarındaki diğer bölgesel bir güçten gelecek tehditlere karşı duyarlıdırlar. Bu nedenle bölgesel ittifakların çoğu herhangi bir büyük güçte bir devleti dengeleme amaçlı değil diğer bir yerel aktörden gelen tehditlere karşı kurulacaktır. Ancak, büyük gücün yakın ve acil bir tehdit olarak algılanması durumunda, bölgesel güçler savunma ittifakları şekillendirerek büyük güçteki devleti dengelemeye çalışacaklardır (Walt, Origins 158). İttifak ve kurumlara dayanan bu yapının yetenekleri, Sovyet tehdidini dengeleyebilecek güçte olmadığından Batı Avrupa, NATO ittifakı altında ABD'nin askerî gücünü sağlayarak tehdidi dengelemiştir (Hyde-Price 26-27). SSCB'nin Birleşmiş Milletler (BM)'deki veto gücü ve komünist müttefikleri ile elde ettiği oylama üstünlüğü, NATO'nun kurulmasına giden yoldaki ilk gelişmedir. BM'nin işlevsel hale getirilmesi, Batı çıkarlarının SSCB'nin veto gücüne karşı korunması hem Avrupa hem de ABD açısından gerekliydi (Kaplan 2). ABD; Batı'nın çıkarlarını, liberal değerlerini koruma ve güvenliğini sağlama sorumluluğunu üstlenmek için üye devletlerin taahhütlerinin antlaşma temelinde bağlayıcı olduğu bir ittifakın kurulmasını şart koşmuştur (Schmidt 32). NATO; Sovyet yayılmacılığını caydırmak, Avrupa kıtasında güçlü bir ABD varlığının bulunmasını sağlamak, Avrupa'da milliyetçi militarizmin canlanmasını engellemek ve Avrupa'nın siyasi olarak bütünleşmesini teşvik etmek amacıyla kurulmuştur (NATO A short history of NATO).

Transatlantik bölgesindeki güvenlik yapısını oluşturan bu örgütlerin kurulmasındaki en büyük motivasyon, üst kural koyucu hakimiyetinin olmadığı uluslararası anarşik bir sistemde devletlerin güvenliklerini tek başlarına sağlayamayacakları gerçeğini bilmeleri, yakın ve acil bir tehdit algısına sahip olmalarıdır. Bu örgüt ve ittifakların kurulmasına yol gösterici olan ABD, mevcut ve olası müttefiklerini konsolide ederek SSCB'ye kaptırmamayı ve gücünü maksimize etmeyi amaçlamıştır. Ayrıca, dış yardım politikalarıyla müttefiklerinde yarattığı bağımlılık ile savaş sonrası ekonomisini canlandırmıştır. Batı Avrupa devletleri için bu ittifaklar, ABD'nin koruyuculuğu altında ekonomik, siyasi ve askerî iş birliğini artırarak kısa sürede Avrupa'nın restorasyonunu sağlamaya yöneliktir. Bu bağlamda, savunmalarının sorumluluğunu ABD'ye aktarmış (sorumluluk aktarma, free-ride) ve onun askerî ve ekonomik gücünden yararlanarak (beleşçilik, free-ride) ekonomik kalkınmayı öncelemişlerdir. Karşılığında, ABD'nin, politikalarına tam uyum, peşine takılma (Bandwagoing) politikası izlemişlerdir.

Almanya'nın silahlandırılması teklifine karşı Pleven Planı

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Sovyet Birliği'nin Doğu Avrupa devletlerinde komünist yönetimleri iş başına getirmesi, 1948 Prag darbesi ve 1948-1949 Berlin ablukası örneklerinde görüldüğü gibi yayılcı bir dış politika izlemesi, nükleer silah yeteneğini kazanması Avrupa'da büyük bir güç boşluğu yaratmaktaydı (Bindi 13). Haziran 1950'de Sovyet desteğini alan Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye saldırması ile Kore Savaşı'nın başlaması, ABD'de benzer bir durumun Batı Almanya'nın Doğu Bloku tarafından işgali edilmesi ile Avrupa'da da ortaya çıkabileceği endişesini yaratmıştır. ABD, bu olasılığa karşı Avrupa'daki savunma boşluğunu kapatmak amacıyla ilk aşamada kıtaya ek birlik yerleştirmeyi ve Federal Almanya'nın silahlandırılmasını planlamıştır (Fleischer 67).

Almanya'nın yeniden silahlandırılması teklifi, NATO üyesi devletlerde genel olarak kabul görmesine rağmen Belçika'nın yanı sıra İkinci Dünya Savaşı'ndan henüz çıkmış, Alman tehlikesi endişesi taşıyan Fransa'nın muhalefeti ile karşılaşmıştır (CVCE.eu The need for German rearmament). ABD yardımına ihtiyacı olan ve oyun bozucu olmak istemeyen Fransa, ABD'nin endişelerini hafifletmek ve Avrupa savunmasında sorumluluk üstlenme kararlılığını göstermek amacıyla 24 Ekim 1950'de Pleven Planını deklare etmiştir. Schuman Planı konseptinin askerî alana uygulanmasına dayanan Plan, Almanya'nın düşük düzeyde dâhil olacağı ve üye devletlerin ulusal ordu birimlerinden oluşacak bir Avrupa Ordusu kurulmasını önermekteydi. Ordunun, plan kapsamında oluşturulacak Avrupa siyasi kurumları tarafından yönetilmesi; bu çerçevede, Avrupa Meclisinden sorumlu bir Avrupa Savunma Bakanının atanmasını, katılımcı devletlerin bakanlarından oluşan bir Avrupa Savunma Konseyinin kurulmasını, tek savunma bütçesinin hazırlanmasını, tek siyasi ve askerî Avrupa otoritesinin altında insan kaynaklarının ve maddi varlıkların entegrasyonu öngörülmekteydi (Dwan, 145). Pleven Planı askerî, siyasi ve mali olmak üzere üç hedefe sahipti. Askerî hedef; homojen birlik, yapı ve yönetime sahip Avrupa Ordusu oluşturmaktı. Bu iki aşamada gerçekleşecekti: Birinci aşamada, ilk Alman birliklerinin kurulması ile eş zamanlı olarak üye devletlerin tahsis edeceği ulusal birliklerinin Avrupa Ordusuna devredilmesi tamamlanacaktı. Sonrasında, eğitim ve yönetimin aşamalı entegrasyonu sağlanacaktı. Bu süreçte, Avrupa tümenleri ile Avrupa ihtiyatları birleştirilecek ve kontrollü merkezi askere alma ve temel eğitim teşkilatı kurulacaktı. Siyasi hedef; Avrupa Konseyi'nin (AK) kurulmasıydı. AK, Avrupa federasyonuna giden yolda üçüncü aşama olarak görülmekteydi. Avrupa Ordusunu kontrol etmek, yönlendirmek ve gerekirse hesap sormak için bir komisyon, bir bakanlar konseyi ve bir ortak meclisin kurulması planlanıyordu. Mali hedef; üye devletlerin katkılarıyla ortak bir bütçe oluşturulmasıydı. Planda, Avrupa Ordusu kurulmasının NATO güçlerinin ve planlarının gelişimini engellememesi gerektiği vurgulanıyordu. Alman katkısının içeriği, komutası ve Almanya'nın konumu hakkında görüş ayrılıkları,

görüşmelerde çözüme kavuşturulacaktı (Fursdon, 109). Avrupa savunmasının ulusüstü yönetime sahip bir yapı altında yürütülmesini öneren Plan, devletlerin taahhüdü açısından ulusal egemenliğin devredilmesine ilişkin hiçbir yükümlülüğü olmayan ve tamamen hükümetler arası kurumlar olan BTO ve NATO'dan daha ileri bir girişimdi (Harst 84). Müzakerelere Belçika, Lüksemburg, Fransa, Federal Almanya ve İtalya'nın tam katılımcı; Hollanda, Kanada, Danimarka, Norveç, Portekiz, Birleşik Krallık ve ABD'nin gözlemci olarak iştiraki ile 15 Şubat 1951 Paris'te başlanmıştır. Hollanda, 8 Ekim 1951'de tam katılımcı olarak görüşmelere devam etmiştir (Dwan, 141).

Başat Devletlerin Avrupa Güvenliğine ve Plana İlişkin politikaları

ABD Avrupa güvenliği için Federal Almanya'nın silahlandırılmasını zorunluluk görüyordu. Alman askerinin desteği ile Avrupa'daki savunma boşluğu kapatılacak ve Batı'nın ekonomik, siyasi ve askerî yapısına entegre edilmesi ile Federal Almanya'nın SSCB'ye kayması önlenecekti. Güvenli bir Avrupa için devletlerin uyum içinde olmaları gerekiyordu. Bu bağlamda, Fransa'nın katılmadığı Avrupa entegrasyonu da işlevsel olmayacaktı. Fransız hükümetinin Pleven Planı deklarasyonu karşısında ABD taktiksel bir politika izleyerek Avrupa Ordusu kurulmasını desteklemiştir. Bu değişikliğin ana nedeni, uzun vadede Batı Avrupa devletlerini askerî bir yapı altında bütünleştirmek ve bu entegrasyonun politik alana yayılmasını teşvik ederek federal bir Avrupa Birleşik Devletleri'nin kurulması temin etmektir (Fursdon 132). Kısa vadede ise kurulacak bir Avrupa Ordusunun daha adil bir yük paylaşımına öncülük etmesi ve Amerikan askerlerinin Avrupa'dan geri çekilmesine fırsat sağlaması beklenmekteydi. Ayrıca, Fransa'nın kendi planından başka bir çözümü kabul etmemesi, siyasi olarak marjinalize edilmiş bir Almanya ve isteksiz bir Birleşik Krallık (BK) bağlamında, güvenilir bir Avrupa savunması inşa edilmesinde Fransa'nın iş birliğinin vazgeçilmez olmasıdır (Harst 85). ABD'nin Avrupa'da izlediği strateji, müttefik kaybetmemek ve SSCB'nin nüfuz alanının genişlemesini önlemektir. Bu maksatla her devletin gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çerçevede ne Almanya ne de Fransa gözden çıkarılmayacak devletler olarak görülmekteydi. ABD'nin uyguladığı bu strateji, en yaygın ittifak kurma yöntemi ile uyum sağlamaktadır. Walt'a göre bir devlet, diğer devletlerin gücünü kendi gücüne ekleme yolu ile tehdit yaratmak için ittifak biçimlendirir. Bu nedenle, rakip büyük güçler, öncelikle birbirlerinden kaynaklanan tehdide karşı üsler ve diğer kullanışlı askerî varlıklar elde etmek veya rakibinin nüfuz alanının yayılmasını önlemek ve onu zayıflatmak amacıyla müttefik ararlar (Origins 149).

Avrupa'nın önemli aktörlerinden BK egemenlik, güvenlik ve savunma gibi hassas alanlarda ulusüstü yetki devrine yol açacak anlaşmalara ve politikalara karşı olması nedeniyle Schuman Planı çerçevesinde başlatılan ECSC ve Avrupa Ordusu görüşmelerine katılım davetlerini geri çevirmiştir (Harst 84). BK'nın tutumu, Avrupa'da bir birliğin kurulmasına yönelik geleneksel politikasının bir yansımasıdır. Winston Churchill, 19 Eylül 1946'da yaptığı konuşmasında BK'nın, Avrupa'da bir

bütünleşme sağlanması gereğini kabul ettiği ve birleşik bir Avrupa için Avrupa Birleşik Devletleri'nin kurulmasını desteklediğini (CVCE.eu Address given by Winston Churchill) açıklamıştır. Bu politika, Avrupa ailesinin Fransa ve Almanya ortaklığı ile yeniden yaratılmasını, tek bir devletin maddi gücünü daha az önemli hale getirecek Birleşik bir Avrupa'nın oluşturulmasını, Fransa ve Almanya'nın yönlendireceği bir Avrupa Konseyi'nin kurulmasını ve BK, İngiliz Milletler Topluluğu, ABD ve SSCB'nin kurulacak yeni Avrupa'nın destekçisi olmasına dayanmaktaydı. Buna göre BK, Avrupa Birleşik Devletleri düşüncesini desteklese de bu birliğin dışında kalmayı amaçlıyordu. Churchill'in bir diğer konuşmasında belirttiği gibi "Avrupa ile; ancak, Avrupa'nın değil" mottosu, Avrupa politikasının temelini oluşturuyordu (Adam 2-3). BK dış politikası üç etki alanına dayanmaktaydı. Önem açısından ilk sırada İngiliz Milletler Topluluğu ile ilişkiler, sonrasında Anglo-Amerikan ortaklığı yer almaktaydı. Avrupa ile ilişkiler ise sonuncu sıradaydı (George 14). Emperyal devlet özelliklerini koruyan BK, Avrupa Ordusu planına NATO içinde bir "Federal" Avrupa kavramı yaratılmasının transatlantik ilişkileri zayıflatacağını nedeniyle karşı çıkmaktaydı (Harst 84). BK, Ulusüstücülüğe karşı çıkması nedeniyle ECSC'ye ve ABD'nin ve NATO desteğine rağmen başarısız olabileceğini öngördüğü, ulusüstü bir yapıyı amaçlayan Plevin Planına soğuk yaklaşmıştır. Ancak, Avrupa güvenliğinin sağlanmasında Federal Almanya'nın silahlandırılması planını desteklemesi ve ABD'nin Avrupa'da güvenliğin acil olarak sağlanması konusundaki baskısı sonucu, Plan görüşmeleri BK gündeminin en başına yerleşmiştir. BK, görüşmelerde başarısızlıkla suçlanmamak için geliştirdiği alternatif teklifler konusunda herhangi bir girişimde bulunmaktan kaçınmıştır. Federal yapıdaki bir Avrupa Cumhuriyeti'nin sadece ABD'nin etkisi ile sınırlandırılacağını öngören BK, ABD'nin Avrupa'daki öncü rolüne daima önem vermiştir. Bu nedenle oluşturulacak her türlü alternatif yapının içinde ABD'nin yer almasını temel koşul olarak görmüştür (Mager, 126, 128). Bu bağlamda, ABD'nin Avrupa güvenliğinin ana garantörü olması ve NATO aracılığı ile savunma sorumluluğunu üstlenmesi, BK'nın savunması için kritik önem taşımaktaydı. Olası bir Alman tehdidini caydırabilecek bir güce sahip olan Birleşik Krallık, Sovyet tehdidine karşı ABD'nin ve NATO'nun imkân ve kabiliyetlerine ihtiyaç duymaktaydı. Zayıflamış emperyal bir güç olarak büyük güçteki bir devletin yarattığı tehdidi, ona rakip başka bir büyük güçteki devlet ile dengeleme politikası güdüyordu. BK için NATO, Batı Avrupa'daki devletleri bir ittifak altında toplayarak olası bir savaşı önleme işlevi görürken Komünist Bloka karşı güçlü bir cephe oluşturmaktaydı. Bu nedenle NATO ve ABD'yi, Avrupa güvenlik yapısından dışlayacak veya etkisini azaltacak herhangi bir ittifak ya da birliğe karşı çıkmak politikası izliyordu.

Federal Almanya'nın politikası, güvenliği için sadece yeniden silahlanma değil ülke savunmasını eşit ortak devletlerin birliği olacak şekilde bir Avrupa topluluğu içinde yerine getirerek egemenliğini tekrar elde etmeyi (Glockner ve Rittberger 29, 33, 38). Ancak, iç muhalefet yeniden silahlanma politikasına Sovyetler Birliği'ni kıskırtacağı, işgal altında ve bölünmüş Almanya'nın birleşmesini engelleyeceği

nedeniyle karşı çıkmaktaydı. Alman hükümeti silahlanmanın Birleşik Avrupa vizyonu için olduğu ve Alman askerinin ideal Avrupa adına savaştığı söylemleriyle (Ruane 18), yeniden silahlanmaya ilişkin toplumda bir rıza yaratmayı ve muhalefeti yatıştırmayı hedeflemiştir. Avrupa Ordusu müzakerelerinde Almanya, Avrupa savunmasının ilk cephesi olmayı ve askerî kuvvet tahsis etmeyi, işgalden kurtulma ve egemenliğini tekrar kazanmada güçlü bir koz olarak kullanmış ve bunda başarıya ulaşmıştır.

EDC Antlaşması'na paralel olarak, Batı Almanya hükümeti ile imzalanan Bonn Sözleşmeleri ile işgal rejimine son verilmiş ve tam egemenliğinin yolu açılmıştır (Ruane 17). Federal Almanya, “zayıflamış” bir devlet olmasına ve meşruiyetini kanıtlamaya çalışmasına rağmen Fransa ve diğer Avrupa ülkelerine karşı dengeleme politikası uygulamaktadır. Bunun nedeni, askerî katkısına olan ihtiyaç nedeniyle büyük gücün desteği ile kazandığı pazarlık gücüdür. Buna karşın, ABD'ye karşı politikası peşine takılma özelliği göstermektedir. Bunun nedeni, yeni Avrupa düzeninde eşit, egemen bir devlet olarak yerini alma ve meşruiyetini sağlama açısından ABD koruması ve desteğine ihtiyacı olmasıdır. Federal Almanya'nın ittifak tercihinde Batı işgali altında olması, tarihsel deneyimi ve devlet ideolojisi olarak komünizm karşıtı olması etkilidir. Teorik olarak devletler, genellikle müttefiklerine kolayca hükmedecek ve hegemonya kuracak güçlü devletten kaçınarak kendisine benzer yetenekteki devletlerle ittifak kurmayı tercih ederler. İlaveten, güçlü tarafa katıldığında sahip olduğu yeteneklerle etki yaratamayacak devletin, zayıf tarafa katılmakla ittifak içindeki etkisinin artacağı beklentisi, devletleri zayıf ittifaka yönlendirmektedir (Walt Alliance 5-6). Bu bağlamda Federal Almanya egemenliğini tekrar kazanmak ve güvenliğini sağlamak amacıyla benzer kültür ve siyasal anlayışa sahip olduğu, yeteneklerine ihtiyaç duyan Batı ittifakına katılmayı tercih etmiş; yardımına ihtiyaç duymayan, hegemonik SSCB'den kaçınmıştır.

Fransa, Almanya karşısında bir güç dengesi arayışından ziyade Almanya'nın tehdit yaratma kabiliyetinin yok edilmesine yönelik bir politika izlemektedir. Bu çerçevede, negatif dengeleme yaparak Almanya'yı uluslararası sistemden izole edilmiş zayıf bir devlet durumunda tutmayı hedeflemektedir. Tehdidin büyüklüğü ve ittifakın formasyonu Fransa'nın ittifak tercihlerini belirlemektedir. Alman tehdidinde karşı BTO'nun kurulmasında dengeleme davranışı gösterirken Sovyet tehdidinde karşı ABD'nin patronajı altında NATO'nun kurulmasında peşine takılma davranışı göstermiştir.

Pleven Planından EDC Antlaşmasına

Avrupa Ordusu görüşmelerinde devletlerin isteksizliği nedeniyle yapıcı bir ilerleme kaydedilememiştir. Bunun en başta gelen nedeni Almanya ve Fransa arasındaki Avrupa Ordusunu oluşturacak ulusal birliklerin boyutu ve Almanya'nın

diğer katılımcı devletlerle eşit muamele görmek istemesi konularındaki anlaşmazlıktır. Almanya, etkili bir ittifak için ulusal birliklerin zırhlı araçlar ve tanklarla desteklenen tümen büyüklüğünde olması gerektiğini ve bunun olmazsa olmaz koşul olduğunu belirtmiştir. Diğer “sine qua non”, üye devletler arasında ayrımcılık yapılmamasıydı. Özellikle Fransa, Almanya’nın kontrol altında tutulmasını ve kısmî bir egemenliğe sahip olmasını istiyordu. (Aandahl et al. 844, 1000). Diğer bir neden, ABD’nin, Pleven Planına ilişkin kuşkusuydu. Teklif, Almanya’nın yeniden silahlanmasını ve NATO’ya girişini geciktirmeye yönelik bir Fransız taktiği olarak görülüyordu (Dwan, 144). 1951’e gelindiğinde ABD’nin politikası, Avrupa bütünleşmesinin ilerletilmesinin sadece daha geniş NATO çerçevesi içerisinde güvenli hâle getirilebileceği yönündedir. Amaç, Avrupa’da ABD’ye tehdit oluşturmayacak ve uyumlu çalışma zemini yaratacak bir güç düzenlemesinin yapılmasıdır. Bu düzenleme, Fransa ve Almanya’nın bireysel korkularını dengelemek amacıyla kullanılabilir. Ayrıca, ABD’nin yer aldığı NATO ilişkileri aracılığı ile Batı Avrupa devletlerinin bütünleşme konusunda BK ve diğer nedenlerden kaynaklanan korkularını yatıştırmada yararlanılabilecektir. ABD, Avrupa Ordusu önerisini görüşmelerin 1 Kasım 1951 tarihine kadar ve Avrupa güvenliği sorunun çözümüne yönelik geliştirilen ABD konseptine uygun olarak tamamlanması koşuluyla desteklemiştir. Çözüm konsepti, eş zamanlı olarak ilerletilecek üç maddeden oluşmaktaydı:

- a. *NATO kapsamında hizmet verecek bir Avrupa Savunma Kuvvetlerinin oluşturulmasına ilişkin antlaşmanın imzalanması,*
- b. *En kısa zamanda, Alman birliklerini yetiştirmek için özel bir plan hazırlanması,*
- c. *Almanya’nın egemenliğini yeniden tesis eden siyasi bir düzenlemenin yapılması (Acheson, Memorandum From the Secretary of State).*

27 Mayıs 1952’de EDC’yi kuran Paris Antlaşması imzalandı. Antlaşma, orijinal Pleven Planından farklı olarak üye devletlerin silahlı kuvvetlerinin kontrolünü EDC’ye devretmelerini öngörüyordu. Pleven Planı, Avrupa Ordusu’na belirli sayıda tabur düzeyinde birlik tahsisini ve ulusal orduların NATO çerçevesi içinde devletlerin kontrolü altında olmasını tasarlamıştı. Ancak bu tasarı, tüm askerî kompleksini EDC’de birleştirmeye zorlanması durumunda, “ayrımcı olmayan bir temelde Batı savunmasına katılım” amacı karşılanamayacak olan Federal Almanya’nın muhalefetiyle karşılaştı. ABD planı, Federal Almanya’ya “kalıcı ikinci sınıf statü” tanınmasının, Federal Almanya’nın Avrupa güvenlik çevresine katılımını tehlikeye atacağı ve ülkedeki milliyetçi eğilimleri canlandıracağı gerekçeleriyle eleştirmektedir. EDC, kısa vadede kabul edilebilir güvenceler altında Federal Almanya’nın Avrupa güvenliğine katkısını sağlamayı, uzun vadede bir Avrupa Siyasi Topluluğu (EPC)’nin

kurulmasını destekleyerek Schuman Planı ile birleştirmeyi hedeflemekteydi (Ruane 16).

Antlaşmanın yürürlüğe girmesi için parlamento onay süreçlerinin tamamlanması gerekmekteydi. ABD, EDC'nin başarısızlığı durumunda başka alternatiflerin bulunabileceğini bilen Avrupa devletlerinin antlaşmayı, antlaşmasızlığa yeğleyeceğini öngörüyordu. Onay sürecini hızlandırmak amacıyla yaptığı dış yardımı, antlaşmanın onaylanması koşuluna bağlayarak ABD'nin dış yardımına ihtiyaç duyan imzacı devletler üzerinde baskı kurdu. Bu bağlamda, ABD dış yardımı, alıcı ülkede politik etki ve sadakat yaratma amacına yönelik bir politika aracı olarak kullanılmaktaydı (Morgenthau 301). Walt'a göre, yardımın işlevselliği alıcı devletin maruz kaldığı dış tehdidin şiddetine bağlı olacaktır. Tehdidin yakınlığı ve büyüklüğü, alıcı devlet için askerî yardımın önem derecesini belirleyecek ve dürtü kaynağı yaratacaktır. Ayrıca, yardım alıcı devlet için ne kadar çok önemli ise verici devletin yararlanacağı tekel o kadar büyük ve ittifak şekillendirilmesinde o kadar etkili olacaktır (Origins 43-44). Benelüks devletleri ve Almanya Antlaşmayı 1953'te onayladı; 1954'e gelindiğinde İtalya'da antlaşmanın onaylanma süreci tamamlanmak üzereydi. Onay süreci Fransa'da ise farklı işlemekteydi. Hükümetler değişse de EDC karşıtlığı değişmemekteydi. Fransa, 1953 ve 1954 yılları boyunca antlaşma koşullarını muhatapları ile yeniden müzakere etmek için birkaç girişimde bulunmasına rağmen başarılı olamadı (Fleischer 68). Fransız parlamentosu, Ağustos 1954'te antlaşmayı reddetme kararı aldı. Avrupa'yı savunacak bir ittifak Fransa'nın katılımı olmaksızın işlevsel olmayacağından, bu karar fiilen EDC'nin sonu anlamına gelmekteydi (Harst 89).

Tehdit algısındaki değişimin İttifak Kararına etkisi: Fransa örneği

Avrupa'yı birleşik federal bir devlete dönüştürmede bir ivme yaratacak EDC Antlaşmasının ret edilmesinin ana nedeni uluslararası ortamda yaşanan gelişmeler sonucunda Fransa'nın tehdit sıralamasının değişmesidir.

Fransa'nın 1945-1954 yılları arasındaki dış politikası egemenliğin korunması tabanlıdır. Bu politikanın ana eksenini, SSCB ve Almanya'ya karşı bir denge kurulması oluşturuyordu. Tehdidin, SSCB'nin nükleer silah yeteneğini kazanmasıyla büyümesi ve ABD'nin Almanya'yı yeniden silahlandırmak istemesi güç dengesinin Fransa açısından bozulma riskini doğurmuştur. Fransa, etkili bir Avrupa askerî gücünün oluşturulmasında Alman katkısının gerekliliğini kabul etmesine rağmen Almanya'nın acil, koşulsuz ve kontrolsüz şekilde silahlanmasından endişe duyuyordu. ABD'nin Avrupa savunmasından çekilme olasılığı karşısında Almanya'nın, EDC içinde sınırlı kalmak koşuluyla silahlandırılmasını kabul etmesine rağmen Alman tehdidi algısı hâlâ canlıydı (Rosato 124). Mart 1953'te Joseph Stalin'in ölümü ve

Temmuz 1953'te Kore Savaşı'nın sona ermesi, soğuk savaşta bir yumuşama olasılığı yaratarak Sovyetler Birliği'nden kaynaklanan tehdidin hafiflediği algısını yaratmıştır. Tehdit algısındaki bu değişiklik, Almanya'nın silahlandırılmasının acil bir ihtiyaç olmadığı görüşünü güçlendirmiş ve EDC'nin kurulmasının asıl amacı olan Sovyet tehdidine karşı Alman insan gücünün seferber edilmesi geçerliliğini yitirmiştir (Harst 87). Antlaşmanın imzalandığı dönemde Fransa, güvenliğinin sağlanması, ekonomik düzelmenin sağlanmasının yanı sıra Hindic'in'deki sömürge savaşında ABD yardımının devamına ihtiyaç duymaktaydı. ABD'nin, yardımlarının koşula bağlaması neticesinde EDC'yi imzalamıştır. Bütçe kaygısı taşıyan Fransız hükümetleri ABD ile artan miktarlarda askerî yardım müzakereleri yaparken, karşı oldukları halde EDC'nin onaylanmasını en öncelikli gündem maddeleri olarak göstermişler, zaman kazanarak onaylamayı ertelemişler ve EDC'ye karşı olası alternatifleri ele almaktan kaçınmışlardı. Hindic'in'deki savaşın Nisan 1954'te Cenevre Anlaşması ile çözülme kavuşturulması Fransa'yı mali açıdan rahatlatarak ABD yardımına duyduğu ihtiyacı azaltmıştır. Bu ortam, ABD baskısının Fransa üzerindeki işlevselliğini hafifletmiştir (Fleischer 71). Ayrıca, BK'nın EDC'ye üye olmayı reddetmesi, Fransa'da güvenlik kaygısı yaratmıştır. Fransa, canlanacak bir Alman tehlikesi karşısında BK'nın askerî desteğinden yoksun olacak ve üye devletlerin askerî kapasiteleri göze alındığında doğrudan ve tek taraflı olarak saldırıya maruz kalacaktı. Bu olasılık EDC'nin Fransa'nın güvenliğini sağlayabileceği konusunda şüphe yaratmıştı (Harst 87). Fransa, egemenliğini koruma, tehditlere karşı caydırıcılık yaratılması kapsamında yürüttüğü sivil ve askerî amaçlı ulusal nükleer yetenek kazanma programında ilerlemişti. EDC Antlaşması, fisil malzeme (Fissile material) bulundurmaya sınırlayan ve üye devletlerin bu tür malzemeleri askerî amaçla kullanmasını yasaklayan hükümler içermektedir. Antlaşma Fransa'yı, tüm teknik gelişmelere ve nükleer seçeneği açık tutmaya yönelik çabalarına rağmen, siyasi olarak nükleer silah programından uzaklaştırıyordu. Fransa, Almanya'nın silahlanmasını dengeleyerek üzerine geçme ve Dien Bien Phu savaşında yaşadığı tecrübeden kaynaklı ABD güvenlik garantilerine duyduğu inancın azalması nedenleri ile nükleer silahı bir zorunluluk olarak görmekteydi (Miller 149-150). Fransız ordusu, iş dünyası ve siyaseti ise Antlaşmanın egemenliğe bir tehdit oluşturduğu eğilimindedir. Bu bağlamda, Avrupa kurumlarına ve üye devlet meclislerine karşı sorumlu bir ordu kurulması yerine NATO içinde ve komutasında bir kolordu oluşturulması; Almanya'ya diğer ülkelerle eşit statü tanınması Fransız planından geri adımdır (Madde 6). İlaveten, üye devletlerin silahlı kuvvetleri, birleşmeleri amacıyla topluluğa devredilecek; belirlenen özel durumlar (Donanma) hariç üye devletlerin ulusal silahlı kuvvet oluşturamayacak, bir görev için oluşturulan askerî kuvvetler dağıtılacak ya da Topluluğun kullanımına sunulacaktı (Madde 9-18). Üye devletlerin polis ve jandarma güçleri büyüklük ve nitelik olarak görevlerinin gerekliliklerini aşamayacaktı (Madde 11). Bunlardan başka, Sivil koruma, devletlerin kendi sorumluluğuna bırakılmıştı; ancak, bir askerî saldırı karşısında üye devletin iç savunması, o özel görev için uzmanlaşmış homojen Avrupa birimleri tarafından sağlanacaktı. Son olarak, Avrupa Savunma Kuvvetlerinin örgütlenmesi, donatılması, eğitilmesi ve göreve hazırlanması yetkisi SACEUR'daydı. Ulusal katkılar

hazır olur olmaz SACEUR'ın emrine verilecekti (Fursdon, 153-155). Antlaşmayla egemen bir devletin silahlı güç kullanma yetkisi devrediliyordu. Fransız Ordusu Sovyet tehdidine karşı Alman katkısının gerekliliği konusunda hemfikir olmasına rağmen, bunun ulusüstü bir ordusu kurulması yerine NATO çerçevesinde olmasını savunuyordu. Ayrıca, iş dünyasında antlaşmanın ulusüstü bir pazara yol açacağı düşüncesi hâkimdi. Yakın dönemde Alman ekonomisi ile rekabet etmenin mantığı hemen hemen tüm iş insanları tarafından açıkça kabul edilemez bulunuyordu. Parlamentoda, egemenlik kaygısı ile antlaşmaya muhalif olan Gaullist ve Komünist gruba, zaman içinde gelenekçiler ve Konfederalistlerin katılımı ile Fransa'daki tüm tarafların paylaştığı EDC karşıtlığı Antlaşmanın reddine giden süreci başlatmıştır (Glockner ve Rittberger 36, 37, 39).

Fransa, EDC Antlaşmasını egemenliğini kaybetmesine yol açacak bir sürecin başlangıcı olarak kabul etmiştir. Uluslararası rekabetin yoğun ve güvenlik ihtiyacının yüksek olduğu koşullarda, Fransa'nın önceliği hayatta kalma olmuş; bu uğurda, egemenliğini pazarlık yapmayı göze almıştır. Ulusal çıkarlarına karşı olsa da güvenlik ve dış yardım ihtiyacı nedeniyle ABD politikalarına uyum sağlamış ve EDC'yi imzalamıştır. Uluslararası koşulların değişmesiyle tehdit ortamının yumuşaması ve dış yardıma olan ihtiyacın azalması neticesinde Fransa'nın tehdit sıralaması değişmiştir. Egemenliğine karşı tehdit içeren antlaşmayı ret etmiştir.

Sonuç

İkinci Dünya Savaşı sonrası uluslararası sistem iki kutuplu bir yapı özelliğindedir. Uluslararası gündemin ana maddesi güvenliğin sağlanmasıdır. Devletler, genellikle, geçişkenliği olmayan, siyasal ve ekonomik kurumlarla desteklenen, askerî ve ideolojik nitelikte, ABD ve SSCB'nin liderliğinde hasım iki ittifak altında toplanmıştır. ABD ve SSCB, bu dönemde, görece güç kazanma politikası izleseler de uluslararası ortamın bu politikaya uygun olmaması nedeniyle ortak çıkar temelinde müttefiklik ilişkilerine dayanan mutlak güç sağlama politikasına yönelmişlerdir. Her iki devletin, üstünlük kurabilme amacıyla silahlanması, özellikle ikinci vuruş nükleer yeteneğin kazanılması sonucunda bir güç dengesi oluşmuştur.

Zayıf devletlerin ittifak tercihlerini kendilerine benzer nitelikte devletlerle birlikte olma eğilimi etkilemiştir. Bu tespit, devletlerin ittifak tercihlerinde ideolojinin baskın değil etken olduğu anlamındadır. Zayıf Doğu Bloku devletlerinin ittifak tercihindeki temel faktör, SSCB'nin coğrafi yakınlığı ve devlet yapılarına nüfuz etmiş olmasından daha çok toplam gücünün büyüklüğü ile ciddi bir tehdit oluşturmasıdır. Batı Blokundaki devletler ise genellikle savaş nedeniyle zayıflamış, devlet geleneği sağlam, eski çok kutuplu uluslararası sistemin aktörleridir. Bunların genel davranış özelliği, tehditkâr devleti dengelemek amacıyla ittifak kurmalarıdır. Bu bağlamda,

BAO ve NATO dengeleme ittifaklardır. Bu devletlerin ittifak tercihlerinde, tehdidi caydıracak güçte ABD'nin müttefik olarak varlığı ve SSCB'nin kendilerine tamamen hükmedecek hegemonik bir güç olması rol oynamıştır. Bu dönemde Batı Avrupa devletleri, ABD'nin ekonomik, politik ve askerî koruyuculuğundan yararlanma politikası izlemişlerdir. Bu bağlamda, savunmalarının sorumluluğunu ABD'ye yükleyerek (sorumluluk aktarma, buck passing) Sovyet tehdidini caydırmanın maliyetinden kaçınmışlardır (beleşçilik, free-ride). ABD/NATO korunmasını sağlamanın karşılığı ise ABD politikalarına tam uyum, başka bir tanımla peşine takılma olmuştur.

ABD'nin güvenlik politikasının temelinde müttefik kazanmak ve Sovyetler Birliği'nin nüfuz alanının genişlemesini engelleme bulunmaktaydı. Bu doğrultuda, Federal Almanya'nın NATO bünyesinde silahlandırılarak Avrupa'ya entegre edilmesi ve Sovyet etkisi altına girmesinin önlenmesi gerekiyordu. Almanya'nın Batı Bloku ile bütünleştirilmesi, Avrupa'daki güç boşluğunu giderilmesine katkı sağlayacak ve ABD'nin askerî harcamalarını azaltacaktı. BK, Avrupa'daki entegrasyonu destekler ve bir Avrupa Birleşik Devletleri yaratılmasını savunurken Anglo-Amerikan ve İngiliz Milletler Topluluğu bağları nedeniyle bu oluşumun dışında kalma politikası izliyordu. NATO'nun korumasında bir Avrupa güvenlik yapısı öngörüyordu. Büyük bir gücün tehdidini, diğer bir büyük güç ve devletlerin ittifakı ile dengeleme politikası güdüyordu. Federal Almanya, savunmasını, eşit ve ortak devletlerin birliği esasına dayalı bir Avrupa topluluğu içinde yerine getirmek ve egemenliğini geri kazanmak temel politikasıydı. Fransa ise ittifaklar ile Almanya'nın tekrar tehdit olmasını önlemek ve Sovyet tehdidini dengelemeyi amaçlıyordu. Fransa'nın, ABD politikası peşine takılma özellikle olmasına rağmen Almanya'nın silahlandırılmasını teklifini kabul etmemiştir. Bu karar, olası bir Sovyet saldırısının tüm Batı ittifakını hedef alacağı; canlanacak Alman tehdidinin ise öncelikle kendisine yöneleceğini varsayımına dayanmaktadır. Avrupa Ordusu kurulmasını içeren Pleven Planını ile ABD'nin desteğini almıştır. Egemenlik devrine yol açması güvensizlik yaratsa da ABD'nin baskısından çok devam eden Sovyet tehdidi nedeniyle EDC Antlaşması imzalanmıştır. Bu, bir devletin peşine takılma politikasının şiddetinin, büyük güçteki devlete olan bağımlılığın boyutundan çok karşılaştığı tehdidin büyüklüğü tarafından belirlendiğinin ve bir devletin, korumasını sağlayan büyük güçteki devletin politikalarına uyum sağlamanın maliyetine katlanmak zorunda olduğunun ifadesidir.

Uluslararası konjonktürdeki gelişmeler, Fransa'nın ABD'ye olan bağımlılığında ve Sovyet tehdidinin şiddetinde bir düşüş yaratmıştır. Tehdit algısındaki değişme ulusal çıkarların öne çıkmasına yol açmış ve Fransa, egemenliğine tehdit olarak gördüğü Antlaşmayı onaylamamıştır.

Açıklama bildirimi

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

İletişim

E-mail: : mgursu@hotmail.com

Kaynakça:

- “A short history of NATO.” NATO. 2022.
https://www.nato.int/cps/su/natohq/declassified_139339.htm. 9 Şubat 2023.
- Aandahl, Fredrick., John A. Berbaum, Charles S. Sampson, Lisle A. Rose, William. Z. Slany, ve David S. Staufferi Ed. *Foreign Relations of the United States, 1951: European security and the German question. Volume III, Part 1.* Washington: U. S. Government 1981. 844, 1000.
<https://search.library.wisc.edu/digital/AQ6ZZ5LK3YFQLA83/pages/A2KCZ4QVK3VN K28E 21> Şubat 2023.
- Acheson, Dean. “Memorandum From the Secretary of State and the Acting Secretary of Defense (Lovett) to the President.” 1951.
<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951v03p1/d455>. 17 Şubat 2023.
- Adam, Rudolf G. *Brexit: Causes and Consequences.* Cham: Springer. 2020.
- “Address given by Winston Churchill (Zurich, 19 September 1946).” CVCE.eu. 2014.
https://www.cvce.eu/en/obj/address_given_by_winston_churchill_zurich_19_september_1946-en-7dc5a4cc-4453-4c2a-b130-b534b7d76ebd.html. 9 Şubat 2023.
- Bindi, Federiga. “European Union Foreign Policy: A Historical Overview.” *The Foreign Policy of the European Union: Assessing Europe’s Role in the World.* Ed. Federiga Bindi ve Irina Angelescu. 2nd Edition. Washington: The Brookings Institution. 2012. 13.
- “Council of Europe.” Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs. 2022.
<http://www.mfa.gov.tr/council-of-europe.en.mfa>. 9 Şubat 2023.
- Dwan, Reneta. “Jean Monnet and the European Defence Community, 1950-54.” *Cold War History*, 1. 3 (2001): 141, 144-145.
- Fursdon, Edward. *The European Defence Community: A History.* London: Macmillan. 1980.
- Fleischer, Bjorn. “Negotiating the European Defence Community.” *European Political Science*. 12. 1 (2013): 67.
- George, Stephen. *An Awkward Partner, Britain in the European Community.* Second Edition. New York: Oxford University, 1994.
- Glockner, Iris ve Berthold Rittberger. “The European Coal and Steel Community (ECSC) and European Defence Community (EDC).” *Treaties Designing the European Union*, Ed. Finn Laursen. New York: Palgrave Macmillan, 2012. 29, 33, 38
- Griffiths, Martin, Terry O’Callaghan, ve Steven C. Roach. *International Relations: The Key Concepts.* 2. Baskı, New York: Routledge, 2008.
- Gürsu, Mehmet. *Ukrayna Krizi sonrasında NATO’nun Avrupa Güvenlik Yapısına Etkisi: Baltık Güvenliği Üzerine Bir İnceleme.* Basılmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir. Türkiye. 2021.
- Harst, Jan van der. “The European Defence Community and NATO. A Classic Case of Franco-Dutch Controversy.” *NATO’s Retirement?: Essays in Honour of Peter Volten.* Ed. Margriet Drent, Arjan van den Assem ve Jaap de Wilde. Greenwood Papers. No: 26. 2011. 84, 85.
- Hyde-Price, Adrian. “Neorealism: A Structural Approach to CSDP.” *Explaining the EU’s Common Security and Defence Policy Theory in Action.* Ed. Xymena Kurowska ve Fabian Breuer. London : Palgrave Macmillan, 2012. 26.
- Kaplan, Lawrence S. *NATO and the UN, A Peculiar Relationship.* Columbia: University of Missouri, 2010.
- Kissinger, Henry. *Diplomasi.* Çev. İbrahim H. Kurt. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür, 2011.
- Leffler, Melvyn. P. “The United States and the Strategic Dimensions of the Marshall Plan.” *Diplomatic History*, 12. 3 (1988): 277.
- Mager, Olaf. “Anthony Eden and the Framework of Security: Britain’s Alternatives to the European Defence Community, 1951-54.” *Securing Peace in Europe 1945-62, Thoughts for the post-Cold War Era.* Ed. Beatrice Hauser and Robert O’Neill (Eds.). New York: Palgrave Macmillan, 1992. 126, 128.
- Miller, Nicholas L. *Stopping the Bomb The Sources and Effectiveness of US Nonproliferation Policy.* New York: Cornell University. 2018.
- Morgenthau, Hans. “A Political Theory of Foreign Aid.” *The American Political Science Review*, 56.2 (1962): 309.

- “Organisation for European Economic Co-operation.” Historical Archives of the European Union. <https://archives.eui.eu/en/isaar/39>. 27 Şubat 2014.
- Schmidt, Gustav. “NATO’s Post-Cold War Politics The Changing Provision of Security.” From London to Brussels: Emergence and Development of a Politico-Administrative System. Ed. Sebastian Mayer. London: Palgrave Macmillan, 2014. 32.
- Smith, Hazel. European Union Foreign Policy, What It Is and What It Does. London: Pluto. 2002.
- Ruane, Kevin. The Rise and Fall of the European Defence Community. London: Macmillan Press. 2000.
- Tanrısever, Oktay. F. “Güç.” Devlet ve Ötesi: Uluslararası ilişkilerde Temel Kavramlar. Ed. Atilla Eralp. İstanbul: İletişim, 2005. 57.
- “The need for German rearmament.” CVCE.eu. 2016. https://www.cvce.eu/en/obj/the_need_for_german_rearmament-en-be64df30-92d8-4e3c-bd97-d870e3d6a121.html. 9 Şubat 2023.
- “The plan for an EDC.” CVCE.eu. 2016. https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/803b2430-7d1c-4e7b-9101-47415702fc8e/29a4e81c-c7b6-4622-915e-3b09649747b8/Resources#4996601d-bd87-49e8-a5ff-f69cb86a7309_en&overlay. 9 Şubat 2023.
- Walt, Stephen. M. Origins of Alliances, London: Cornell University. 1990.
- Walt, Stephen. M. “Alliance Formation and the Balance of World Power.” International Security. 9. 4 (1985): 5-6.
- Waltz, Kenneth N. “Evaluating Theories.” The American Political Science Review 91. 4 (1997): 915.
- Waltz, Kenneth N. Theory of International Politics. Massachusetts: Addison-Wesley, 1979.

Makaleni böyle alıntılaysın: GÜRSÜ, Mehmet. Tehdit Algısının İttifak Kararına Etkisi: Avrupa Savunma Topluluğu Örneği Üzerine Bir Değerlendirme. Bilim ve İnovatif Teknolojiler Dergisi. Numara 30, 2024. pp..23-42. DOI: 10.30546/2616-4418.30.2024.023

SUMMARY

The Impact of Threat Perception on Alliance Decision: An Evaluation of the European Defense Union Case Study

Mehmet GURSU

Freelance Academician , Turkiye

Aftermath World War II, The distribution of power between the USA and the USSR in the international system transformed the structure from a multipolar system to an ideologically hostile bipolar system. During this period, security was the main concern of the Western bloc as well as the Eastern bloc. The revival of German militarism and a Soviet attack constituted the main security threats for the West united under the NATO alliance. In the face of the emerging Soviet threat, a disarmed Germany was creating a security vacuum in the Europe. To address this vulnerability, the United States proposed rearming the Federal Republic of Germany under NATO control. France, perceived Germany's military strengthening as a threat, rejected this proposal and instead, proposed the Pleven Plan aiming for the creation of a European Army under supranational control, in which Germany would be pacified. The negotiations between Germany, the Benelux countries, France and Italy about the plan made a little progress. The USA, aiming for a community in European defense, conditioned its economic and military aid on a compromise, and the European Defense Community (EDC) Treaty was signed. However, during the process of obtaining the necessary parliamentary approval for the Treaty to enter into force, the Treaty was vetoed by the French Parliament, grounds for the lack of necessary guarantees against Germany and the loss of sovereignty.

In this study, the international environment before and after the Treaty, the positions of the major states, and the signing and rejection of the Treaty are analyzed at the system and unit level based on the propositions of neorealist theory. The main objective is to reveal the reasons for the preferences affecting the alliance decisions of states and the impact of threat perception on these preferences.

Keywords: Neorealism, Balance of Power, Balance of Threat, EDC, NATO

РЕЗЮМЕ

Влияние восприятия угрозы на решения Альянса: Оценка тематического исследования Европейского Союза обороны

Мехмет ГУРСУ
Внештатный академик, Турция

После Второй мировой войны распределение власти между США и СССР в международной системе трансформировало структуру из многополярной системы в идеологически враждебную биполярную систему. В этот период безопасность была главной заботой как Западного, так и Восточного блока. Возрождение немецкого милитаризма и советское нападение представляли собой основные угрозы безопасности для Запада, объединенного в рамках альянса НАТО. Перед лицом возникающей советской угрозы разоруженная Германия создавала вакуум безопасности в Европе. Чтобы устранить эту уязвимость, Соединенные Штаты предложили перевооружить Федеративную Республику Германия под контролем НАТО.

Франция, восприняв военное усиление Германии как угрозу, отвергла это предложение и вместо этого предложила план Плевена, направленный на создание европейской армии под наднациональным контролем, в рамках которого Германия будет умиротворена. Переговоры между Германией, странами Бенилюкса, Францией и Италией по поводу плана не принесли большого прогресса. США, стремясь к общности в европейской обороне, обусловили свою экономическую и военную помощь компромиссом, и был подписан Договор о Европейском оборонном сообществе (EDC). Однако в процессе получения необходимого парламентского одобрения для вступления Договора в силу французский парламент наложил вето на Договор, что является основанием для отсутствия необходимых гарантий против Германии и потери суверенитета.

В данном исследовании международная обстановка до и после Договора, позиции крупнейших государств, а также подписание и отказ от Договора анализируются на системном и единичном уровне на основе положений неореалистической теории.

Основная цель – выявить причины предпочтений, влияющих на союзнические решения государств, и влияние восприятия угрозы на эти предпочтения.

Ключевые слова: Неореализм, Баланс сил, Баланс угроз, ЕДС, НАТО